

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

2023

Lenka Jirásková

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Aktivizační metody ve výuce anglického jazyka

Závěrečná práce

2023

Lenka Jirásková

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

ZADÁNÍ

tématu závěrečné písemné práce doplňujícího pedagogického studia

Jméno a příjmení studenta: Lenka Jirásková

titul: Mgr.
Palackého

název absolvované VŠ: Univerzita

rok ukončení VŠ: 2005

rok zahájení DPS: 2021

Práce je svým obsahem zaměřena převážně do oblasti: **psychologie, pedagogika, obecná didaktika, oborová didaktika, metodologie, sociologie.**

Téma práce: Využití aktivizačních metod ve výuce anglického jazyka na 2. stupni ZŠ

Obsah práce: Ve své práci se chci zaměřit na různé aktivizační výukové metody v rámci hodin anglického jazyk, které by nejen vzbudily zájem žáka o probírané téma, ale také rozvíjely jeho jazykové schopnosti včetně komunikačních kompetencí.

Základní literatura dle ISO 690:

- 1) Kotrba, T. a Lacina, L: Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Brno: Barrister & Principal. 2007. ISBN 80-87029-12-7
- 2) Čapek, R.: Moderní didaktika. Praha: Grada. 2015. ISBN 978-80-247-3450-7
- 3) Sitná, D.: Metody aktivního vyučování. Praha: Portál. 2013. ISBN 978-80-262-0404-6

Termín odevzdání práce: 15. 4. 2023

Vedoucí práce: prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.

Podpis vedoucího

.....

Prohlašuji, že jsem se seznámil(a) se zásadami pro vypracování závěrečné písemné práce v rámci DPS.

V Pardubicích dne: 30. 3. 2023

Podpis studující(ho):

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, CSc. za odborné vedení mé závěrečné práce a za jeho cenné připomínky.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. X/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Jamném nad Orlicí dne 2.4. 2023

Lenka Jirásková

ANOTACE

Tato práce s názvem „Aktivizační metody ve výuce anglického jazyka“ byla zpracována jako závěrečná práce v rámci absolvování vzdělávacího programu „Doplňující pedagogické studium“. Zaměřuje se na praktické aktivizační metody ve výuce anglického jazyka s cílem zvýšit zájem žáků o výuku a prohloubit tak jejich komunikační kompetence.

KLÍČOVÁ SLOVA

Anglický jazyk, výukové metody, aktivizační metody ve výuce, komunikace, komunikační dovednosti.

TITLE

Activation Methods in English Language Teaching

ANNOTATION

This paper with the title “Activation Methods in English Language Teaching“ was completed to conclude my participation in the education programme “Supplementary Teacher Training“. It is focused on practical activation methods in English language teaching in order to encourage pupils‘ active participation in lessons, thus broadening their communication skills.

KEYWORDS

English language, educational methods, activation methods in teaching, communication, communication skills.

OBSAH

ÚVOD	11
1. STRUČNĚ Z HISTORIE VÝUKOVÝCH METOD	12
1.1 Gramaticko-překládová metoda	13
1.2 Přímá (bezpřekládová) metoda	13
1.3 Audioorální (audiolingvální) metoda	14
1.4 Komunikativní přístup	14
2. STYLY UČENÍ	15
3. KOMUNIKACE	17
3.1 Sociální komunikace	18
3.2 Základy pedagogické komunikace	18
3.2.1 Typy pedagogické komunikace	19
3.3 Komunikace v cizím jazyce ve výuce	23
3.3.1 Projektové vyučování	24
3.4 Komunikativní dovednosti z pohledu žáka	26
4. AKTIVIZAČNÍ VÝUKOVÉ METODY	29
4.1 Kritéria volby vhodné výukové metody	29
4.2 Základní charakteristika aktivizačních metod	30
4.2.1 Diskuzní metoda	30
4.2.2 Didaktické hry	31
4.2.3 Situační metody	31
4.2.4 Inscenační metody	32
4.3 Rozdělování žáků do skupin	32
5. PRAKTICKÁ ČÁST	33
5.1 Aktivizační metody ve výuce slovní zásoby	33
5.1.1 Hláskovací diktát (Spelling dictation)	33
5.1.2 Definování (Definitions)	33
5.1.3. Follow the alphabet	34
5.1.4 Myšlenková mapa (Mind maps)	35
5.1.5 Vymysli slovní spojení na stejné písmeno (Same letter pattern)	36
5.2 Aktivizační metody ve výuce gramatiky	36
5.2.1 Lodě	36
5.2.2 Předpovídání budoucnosti (Fortune telling)	37
5.2.3 Máš pamatováka? (Memory game)	37
5.2.4 Dotazník (Questionnaire)	38
5.3 Kombinované aktivizační metody	38

5.3.1	Tik tak bum s nepravidelnými slovesy	38
5.3.2	Vyřeš problém (Problem solving)	39
5.3.3	Debata (Debating).....	40
5.3.4	Riskuj.....	41
ZÁVĚR.....		43
POUŽITÁ LITERATURA		44
PŘÍLOHY		46

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 – Pyramida učení (S. Shapiro)

Tabulka 1 – Seznam slov

Tabulka 2 – Herní plán (ukázka)

Tabulka 3 – Řešení problému (ukázka)

Tabulka 4 – Spojovací výrazy (ukázka)

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ISBN – International Standard Book Number

ZŠ – základní škola

SERRJ – Společný evropský referenční rámec

CEFRL – Common European Framework of Reference for Languages

RVP – rámcový vzdělávací program

FF MU – Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

TERMINOLOGIE

Aktivizace: proces, kdy je člověk stimulován k intenzivnější činnosti a činorodosti.

Kognice: soubor procesů a operací, které vedou poznávání okolního světa i sebe sama.

Kompenzace: uplatňování určité strategie, jež vede k vyrovnání nějakého nedostatku.

Sociální komunikace: propojení mezi lidmi, jehož prostřednictvím se předává či přijímá nějaké sdělení/informace.

Pedagogická komunikace: komunikace mezi účastníky výchovně-vzdělávacího procesu.

Multisenzoriální přístup: současné působení na více smyslů.

Interakce: vzájemné působení dvou nebo více činitelů.

ÚVOD

Anglický jazyk vyučuji na 2. stupni základní školy třetím rokem. Původně jsem se věnovala překladům a příležitostně jsem učila skupiny dospělých, nebo jsem individuálně doučovala děti, především neúspěšné maturanty či jiné žáky, kteří z angličtiny potřebovali složit reparát.

Než jsem nastoupila na učitelskou dráhu, kladla jsem si otázku, jak je možné, že řada mladých lidí neumí v tomto cizím jazyce komunikovat, přestože se jej řadu let na základní škole učí? Solidní znalost angličtiny nejen otevírá dveře do světa, ale je také základním kritériem zaměstnavatelů při náboru nových pracovníků, proto by schopnost úspěšné komunikace v tomto jazyce měla být jednou z dovedností, se kterými žáci opouští poslední ročník základní školy.

Nicméně, skutečnost je dle mé zkušenosti odlišná. Základní komunikace a vedení rozhovoru v anglickém jazyce je pro řadu žáků nesmírně obtížná, žáci sice slovní zásobu relativně dobře znají, avšak pasivně a nejsou schopni ji zapojit do živé komunikace. To znamená, že jim výuka zřejmě nenabízí dostatek možností, jak své komunikační dovednosti zdokonalovat. Z mého pohledu se jedná o zásadní problém a ve svých hodinách se proto snažím všem žákům nabízet příležitosti ke komunikaci a uplatňování angličtiny v maximální možné míře. Neustále hledám způsoby, jak žáky aktivizovat a zapojit je do hodiny tak, aby je to nejen bavilo, ale zároveň se prohlubovaly jejich znalosti a umění komunikace. Proto jsem tedy jako téma své závěrečné práce zvolila využití aktivizačních metod při výuce angličtiny na 2. stupni základní školy.

Ve své závěrečné práci nejprve krátce zaměřím do historie a teorie výuky cizích jazyků a využívání aktivizačních metod ve výuce a následně přejdu k reálným příkladům ze své praxe.

1. STRUČNĚ Z HISTORIE VÝUKOVÝCH METOD

Celý proces využívání aktivizačních metod ve výuce cizích jazyků je vždy ovlivňován řadou různých faktorů, mezi něž patří v první řadě přístup učitele, potažmo přístup dané školy, klima a struktura vyučované skupiny, ale také například společenská situace a postavení daného cizího jazyka v rámci konkrétní společnosti. Mezi další faktory lze zařadit věk žáka a jeho vývojové období, jeho vlastní vnitřní motivaci a studijní návyky, a v neposlední řadě i to, do jaké míry je žák otevřen novým poznatkům.

Nežli přejdeme k aktivizačním metodám, vysvětleme si nejprve, co je vlastně výuková metoda. Lucie Zormanová, která staví na poznacích Josefa Maňáka, ve své knize definuje výukovou metodu jako „*specifickou činnost učitele, která rozvíjí vzdělanost žáků a vede je k dosahování stanovených výchovně-vzdělávacích cílů, jelikož v úspěšnosti výuky hraje důležitou roli vzájemná spolupráce jak na straně učitele, tak i na straně žáka, tak pojem výuková metoda zahrnuje též učební aktivity žáků (Maňák, 1997). Z toho plyne, že výukovou metodu lze tedy definovat volně podle J. Maňáka (Maňák, Švec, 2003) jako uspořádaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáka, který směřuje k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů.*“¹

Co je tedy cílem učitele při výuce cizího jazyka? V první řadě chceme žákovi předat přesné informace a naučit ho specifickým a praktickým dovednostem v rámci cílového jazyka. Abychom toho dosáhli, potřebujeme v žákovi probudit zájem aktivně se učit a poznávat. Za tímto účelem vybíráme konkrétní výukové a aktivizační metody. Na konci celého procesu by pak měla být schopnost žáka aplikovat získané poznatky a dovednosti v reálném životě. Učitel by měl samozřejmě myslet i na to, v jakých situacích a na jaké úrovni budou žáci muset cizí jazyk používat, což mu pomůže určit, které řečové dovednosti budou pro ně nejpoužitelnější a nejdůležitější. Každý pedagog, který se zabývá výukou cizích jazyků, si musí uvědomit, že i v mateřském jazyce jsou mezi žáky významné rozdíly ve schopnosti projevu a přesnosti či plynulosti vyjadřování. Není-li daný žák úspěšný v mateřské jazyce, lze předpokládat, že v cizím jazyce nebude schopen určitě úkoly splnit.

Podívejme se nyní na **základní přehled metod**, které se nám v souvislosti s výukou cizích jazyků objevují a následně si je krátce rozeberme. Jedná se o následující:

¹ ZORMANOVÁ, L.: *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. s. 13. ISBN 978-80-247-4100-0.

- *gramaticko-překladová metoda*
- *přímá (bezpřekladová) metoda*
- *audio-orální metoda*
- *komunikativní přístup.*

1.1 Gramaticko-překladová metoda

Tato klasická metoda převládala ve výuce cizích jazyků v 19. století. Ke studiu měla v té době přístup pouze omezená skupina lidí. Výuka pro studenty probíhala převážně pasivním způsobem, jelikož důraz se kladl na psaný jazyk. Žáci si osvojovali gramatické struktury a slovní zásobu, ale následně obvykle neměli možnost tyto poznatky využít v živé komunikaci. Na prvním místě bylo bezchybné používání gramatiky, ne schopnost reálně se příslušným jazykem domluvit s druhými lidmi.

V současné době není úplně vhodné tuto metodu aplikovat na mladší žáky. Uspěch s ní můžeme spíše u starších žáků s rozvinutější úrovní abstraktního myšlení, díky čemuž již dokáží porozumět gramatickým strukturám a porovnat si je se svojí mateřštinou. **Přínos překládání a analyzování textu spočívá v i tom, že u žáků prohlubuje a rozvíjí znalost mateřského jazyka.**

1.2 Přímá (bezpřekladová) metoda

Ke konci 19. století se v rámci výuky moderních cizích jazyků začíná objevovat bezpřekladová metoda. V angličtině je tato metoda nazývána „*total immersion*“ čili úplné ponoření do daného jazyka. Cílem je postupně u žáků vybudovat jazykový cit, proto se považuje za důležité vyloučit mateřský jazyk a komunikovat v jazyce cílovém, učit názornou formou a nápodobou rodilých mluvčích a podporovat žákovo sebevědomí při používání cizího jazyka. V rámci této metody není žák pouze pasivním posluchačem a příjemcem informací, ale hraje aktivní roli. Běžný hovorový jazyk zde stojí v popředí.

Nejznámějším současným příkladem této metody je *Helen Doron English*, která **staví na principu neustálého kontaktu s živým jazykem v kombinaci s činnostmi, jež mají děti rády.**

1.3 Audioorální (audiolingvální) metoda

Tuto metodu uplatňovali v 60. letech 20. století především v USA, ale i v Evropě. Zaměřovala se na mluvený jazyk, mateřský jazyk byl zcela vyloučen a cizí jazyk se driloval pomocí různých cvičení. Nepoužíval se autentický jazyk, pro potřebu výuky byl upraven a představován mimo reálný kontext. Ve své době byla tato metoda vnímána jako první opravdu vědecká metoda výuky cizího jazyka.

Dril, a to zejména gramatický, hraje při této metodě hlavní roli a i v současnosti má své místo v rámci nácviku gramatických struktur. Koneckonců se jedná o běžnou součást hry, proto můžeme dril ve výuce uplatňovat, aniž by jej žáci vnímali jako tupé a bezduché opakování téhož.

1.4 Komunikativní přístup

V 70. letech 20. století se začal prosazovat tzv. komunikativní přístup k výuce cizího jazyka. Cílem této metody je rozvíjet žákovy komunikativní kompetence. Ve výuce se tu opět uplatňuje výhradně cílový jazyk, přičemž se využívají autentické jazykové materiály a je kladen důraz na rovnoměrné zastoupení všech jazykových dovedností, tj. mluvený projev, poslech, čtení a psaní. **Komunikativní přístup navíc usiluje o vyvážení přesnosti a plynulosti projevu (*accuracy and fluency*).**

Z tohoto přístupu vychází cíle definované ve **Společném evropském referenčním rámci pro jazyky** (SERRJ – Common European Framework of Reference for Languages, CEFRL) a v kurikulech České republiky, především v **Rámcových vzdělávacích programech** (RVP). **Dle RVP jsou očekávanými výstupy v cizím jazyce čtyři řečové dovednosti – poslech, čtení s porozuměním, mluvení a psaní.**

2. STYLY UČENÍ

Učitel by měl být schopný identifikovat, jaký styl učení je pro žáka nejefektivnější a jakým způsobem může sám pracovat na zlepšení svých jazykových schopností. To je pro učitele velice náročný úkol, který závisí mimo jiné na znalosti stylů učení. Lojová a Vlčková ve své publikaci hovoří o stylech učení jako o jakýchsi stálých charakteristikách člověka, které používá k učení a řešení úkolů. Lze sem zařadit nejen kognitivní charakteristiky procesu učení, ale také osobnostní a afektivní složky.² **Podle převládajícího způsobu vnímání (tzv. percepční preference) můžeme styly učení rozdělit následovně:**

- **Vizuální typ**, tj. jsou pro něj zásadní vizuální představy a vizuální paměť. Tento typ tedy potřebuje pracovat s názornými obrázky, potřebuje si věci představovat a je pro něj důležité psaní poznámek.
-
- **Auditivní typ**, tj. takový člověk, který má dominantní sluchovou paměť a učí se zejména poslechem, dobře opakuje a napodobuje. Tento typ se dobře učí poslechem dialogů a mluveného slova ve filmech, TV pořadech, z písní a živé konverzace.
-
- **Kinestický typ**, tj. typ, u něhož převažuje pohybová paměť a učí se dobře ve spojení s pohybem. Pro kinestický typ jsou ideální např. prezentace, hraní rolí, kreslení či různé projektové práce.

K zapamatování učiva pro jeho pozdější praktické využití lze zvolit několik druhů strategií:

- *opakování a procvičování*
- *strategii vybavování*
- *komunikační strategii*
- *substituční strategii*

Nicméně k nejznámějším zřejmě patří dělení strategií do dvou velkých skupin dle Oxfordové (1990), a to na **přímé** a **nepřímé**. **Přímé strategie** přímo souvisí s jazykem a jeho použitím a řadí se sem **strategie paměťové** (schopnost zapamatovat si cizí jazyk a následně si jej v případě potřeby vybavit), **kognitivní** (ke zpracování informací) a **kompensační** (tedy takové, které pomohou zvládnout komunikaci navzdory limitovaným

² LOJOVÁ, G. a VLČKOVÁ, K.: *Styly a strategie ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál, 2011. s. 120. ISBN 978-80-7367-876-0.

jazykovým možnostem). Pokud jde o **nepřímé strategie**, ty napomáhají učení nepřímo, slouží hlavně jako podpůrná složka, která však může hrát významnou roli.

Jakým stylem se žák učí a jaká strategie mu vyhovuje, to učitel zjistí buď přímo pozorováním během učení, nebo nepřímo na základě informací od žáků (např. z dotazníků).

3. KOMUNIKACE

Komunikace je základní lidskou schopností, kterou uplatňujeme od našeho narození. Slovo komunikace pochází z latinského „*communicare*“, což znamená podílet se s někým na něčem, sdílet. Další používaný termín dle Mareše a Křivohlavého je „*communicatio*“, tedy společně se účastnit.³ Je velmi obtížné definovat komunikaci a její funkce. Pro účely této práce vycházím z následujících definic a teorií.

Dle aktualizovaného vydání Pedagogického slovníku (2009) je komunikace charakterizována následovně: „*Sdělování informací, myšlenek, pocitů; dorozumívání. V mezilidské komunikaci se zajímáme o řadu aspektů dorozumívání, které lze shrnout do těchto otázek: kdo sděluje, co sděluje, proč to sděluje, pomocí čeho, komu to sděluje, s jakými obtížemi sdělování probíhá, jaký efekt sdělování má. Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, která může probíhat pomocí mluvené řeči, psaného a tištěného slova, obrazového materiálu, gest.*“⁴

Každá komunikace má nějakou funkci, ty se pak mohou i kombinovat. Základní komunikační funkce jsou informativní, **poznávací, instruktivní, vzdělávací a výchovná, přesvědčovací, posilující a motivující, zábavná a svěřovací. Komunikace je klíčová pro budování vzájemných vztahů. Důležité** není jen to, co říkáme, ale i to, jak to říkáme. Řeč je nástroj komunikace.⁵

Devito ve své knize Základy mezilidské komunikace (2008) uvádí následující komunikační dovednosti:

- 1) *„Dovednost prezentovat sebe sama jako sebejistého, přístupného a důvěryhodného člověka. Komunikační dovednosti nebo jejich nedostatek také prozradí mnoho o negativních vlastnostech dotyčného jedince.*
- 2) *Dovednost vztahová pomáhá navázat přátelské a milenecké vztahy, spolupracovat s kolegy a udržovat vzájemné vazby s rodinnými příslušníky.*

³ MAREŠ, J. a KŘIVOHLAVÝ, J.: *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 7. ISBN 80-210-1070-3.

⁴ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 130. ISBN 978-80-7367-647-6.

⁵ ŠEĐOVÁ, K.; ŠVARÍČEK, R.; ŠALAMOUNOVÁ, Z.: *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 2012. s. 24. ISBN 978-80-262-0085-7.

- 3) **Dovednost vést rozhovory** umožňuje komunikovat s druhými za účelem získat informace, úspěšně se předvést a efektivně se účastnit řady různých typů rozhovorů.
- 4) **Dovednost komunikovat v malé skupině a vůdcovská dovednost** pomáhají být efektivním členem nebo vůdcem různě zaměřených skupin.
- 5) **Dovednost prezentace** znamená umět sdělovat informace jak malým, tak velkým skupinám posluchačů a ovlivňovat jejich postoje a chování.“
- 6) **Mediální gramotnost** umožňuje stát se kritickým uživatelem rozmanitých masových médií, se kterými se denně setkáváme.⁶

3.1 Sociální komunikace

Podstatná část lidského života se odehrává ve vztazích k druhým lidem spojených s udržováním kontaktů různého stupně a trvalosti. Člověk je od narození členem jedné nebo více skupin a jen ve spojení s jinými lidmi se může vyvíjet. Protože žijeme mezi lidmi s různými vazbami mezi sebou, musíme se zabývat jak svým vztahem k nim, tak jejich vztahem k nám, musíme tento vztah vyjadřovat, upevňovat, případně měnit a podle okolností ovlivňovat. „Člověk a společnost jsou dvě strany jedné mince, které se neustále vzájemně ovlivňují“⁷.

Sociální komunikace je prostředkem a současně základním aspektem sociálního styku. Dochází při ní k výměně představ, idejí, nálad, pocitů, postojů, mění se vztah mezi účastníky sociálního styku.

3.2 Základy pedagogické komunikace

Pedagogická komunikace je uskutečňována skrze verbální a neverbální projevy, kde na sebe navazují nebo se prolínají komunikační akty a situace.

⁶ DEVITO, J A.: *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 28. ISBN 978-80-247-2018-0.

⁷ HLADÍLEK, M.: *Úvod do sociální a pedagogické komunikace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. s. 7. ISBN 80-86723-16-X.

Pedagogická komunikace je řízena učitelem, má svá specifická pravidla a plní různé funkce – prezentuje obsah vzdělávání, uskutečňuje cíle výchovy a vzdělávání, je používána k řízení třídy, slouží k navozování vztahů mezi učiteli a žáky.

Výuka představuje „*složitý proces, který označuje činnosti učitele a žáka, obsah a jejich vzájemné působení*“.⁸

Prostřednictvím komunikace učitel realizuje výchovně-vzdělávací cíle. „*Výchovně-vzdělávací cíl ve své prvotní podobě tvoří soubor požadavků na vlastnosti (vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje, zájmy, atd.), kterých má žák dosáhnout.*“⁹

Hlavním cílem výuky je předat učivo a působit na žáka. Cíle jsou formulovány od těch nejobecnějších, např. cíle v rámcových programech vzdělávání přes cíle školy, předmětu, tématu až ke konkrétním cílům, např. cíle konkrétní výukové hodiny. Komunikace je základním prvkem výukového procesu a zásadně se podílí na úspěšnosti dosažení stanovených cílů. Již Komenský ve svém díle *Didaktika* zdůrazňoval význam cíle ve výuce a doporučoval, aby se učitel i žák nechali vést cílem a směřovali k němu.¹⁰

Vztah učitele a žáka hraje významnou roli ve struktuře procesu výuky. Výuka by měla být orientována na žáka a rozvoj jeho schopností. Pedagogická komunikace je specifický příklad sociální komunikace, kde jsou přesně určeni aktéři, tj. žáci, učitelé, třída, rodiče aj. Dále máme časové podmínky, jako je rozvrh hodin, vyučovací jednotka a prostorové podmínky jako např. učebna, jazyková učebna, laboratoř. Pedagogická komunikace má přesně formulovaná pravidla interakce mezi učitelem a žákem, má stanovený jasný cíl a obsah komunikace.

3.2.1 Typy pedagogické komunikace

Komunikace je výraz, který obsahuje mnoho atributů souvisejících s životem každého člověka ve společnosti. Schopnost porozumět ostatním lidem prostřednictvím verbálních a neverbálních prostředků komunikace významně ovlivňuje proces socializace člověka. Verbální komunikace je zpravidla uvědomělým projevem člověka za účelem přenosu kognitivních informací. Při neverbální komunikaci tomu tak být nemusí. Výrazové prostředky neverbální komunikace nám umožňují dávat zpětnou vazbu souhlasnou nebo

⁸ ČABALOVÁ, D.: *Pedagogika*. Praha: Grada, 2007. s. 27. ISBN 978-80-247-5511-2.

⁹ GAVORA, P.: *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. s. 26. ISBN 80-7315-104-9.

¹⁰ KOMENSKÝ, J. A.: *Didaktika analytická*. Brno: Tvořivá škola, 2004. s. 15. ISBN 34-321-5644-1.

nesouhlasnou, podtrhnout nebo změnit smysl verbálního sdělení, ovlivnit druhého. Mimoslovní komunikací sdělujeme své sebehodnocení – kdo jsem nebo jak chci být vnímán, řídíme průběh komunikace. Neverbální projevy jsou sice do značné míry neuvědomované, ale umožňují současně přenášet postoje a emocionální stavy. Jde o způsoby, varianty a možnosti dorozumívání, vyjádření pocitů a dojmů, šancí a příležitostí. Stejně tak komunikace vyjadřuje důvěru, intimitu, vztah, bezpečí či konkrétní chování člověka.¹¹

3.2.1.1 Verbální komunikace

V pedagogické komunikaci ve škole stojí na prvním místě mluvení – řeč. Základní jednotkou je slovo, proto hovoříme o slovní – verbální komunikaci. Zahrnuje zvukovou i psanou formu. Schneiderová píše: *"Řeč je nejuniverzálnějším způsobem dorozumívání, nejméně se zkresluje smysl sdělení při jeho předávání."*¹²

Podle Hladílka je verbální složka komunikace ve škole velmi významná. Pro učitele je jedním ze základních prostředků sdělování slovo. Verbální komunikací se dají poměrně přesně definovat pojmy, přesně vyjádřit vztahy mezi jevy. Učitel musí mít schopnost srozumitelně a jasně vyjadřovat své myšlenky a předávat je žákům jak slovní, tak i písemnou formou.¹³

Verbální komunikace má v pedagogickém procesu určité fáze. Nejdříve musí existovat záměr učitele něco žákovi sdělit. Ten předchází slovní formulaci a dává jí smysl. Následuje vlastní sdělení, které je adresováno určitému příjemci, v našem případě žákovi nebo skupině žáků nebo celé třídě. Příjemce se snaží o dekodování sdělení a snaží se odhalit jeho smysl.¹⁴

Schneiderová popisuje zásady verbální komunikace. Vždy by měl mluvit jen jeden. Skákání do řeči je posuzováno jako nezdvořilost. Mluvit bychom měli stručně, věcně a logicky a v kratších větách. Zároveň také jasně a srozumitelně. Myšlenky bychom měli vysvětlovat na příkladech. Měli bychom zvolit úroveň řeči adekvátní posluchači. Důležité je omezit příkazová a zákazová slova, která vyvolávají reakci odporu nebo naprosté

¹¹ KALEJA, M., ZEŽULKOVÁ, E., FRANIČEK, P.: *Žák se speciálními vzdělávacími potřebami v pedagogické komunikaci*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2011. s. 78. ISBN 978-80-7464-022-3.

¹² SCHNEIDEROVÁ, A.: *Pedagogická komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. s. 21. ISBN 80-7044-601-3.

¹³ HLADÍLEK, M.: *Úvod do sociální a pedagogické komunikace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. s. 15. ISBN 80-86723-16-X.

¹⁴ NELEŠOVSKÁ, A.: *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 76. ISBN 80-247-0738-1.

poslušnosti a závislosti. Měli bychom správně dýchat, frázovat, mluvit přiměřeně rychle a hlasitě, intonovat.¹⁵

Základem verbální pedagogické komunikace je kladení otázek učitelem a odpovídání žáka. Otázka se často zaměňuje s tázací větou. Označení otázka se podle Nelešovské používá ve významu úkol, problém, který je třeba vyřešit. V pedagogické komunikaci může být odpovědí mnoho různých činností. Jde nejčastěji o repliku, která reaguje na danou otázku. Není samostatná, váže se k otázce a je na ní závislá. Otázky a odpovědi zaznívající ve výuce jsou součástí většího celku, tzv. výukového dialogu.

Nelešovská uvádí, že základním předpokladem toho, aby otázka vyvolala patřičnou odezvu, je fakt, že splňuje určité požadavky. Otázky by měly být přiměřené, srozumitelné, stručné, jednoznačné, přesné a jazykově správné. Je nesmírně důležité, aby otázky vycházely ze života žáků, z jejich zkušeností, aby byla zjevná jejich provázanost s praktickým životem. Jen takové otázky mohou sloužit k vhodné motivaci žáků a povzbudit jejich zájem o probírané učivo. Kromě správnosti formulace otázek je třeba zvážit i pořadí, ve kterém budou za sebou následovat, a zvolit mezi nimi dostatečný časový odstup.¹⁶

Aby byla verbální komunikace ve škole nejen funkční, ale splňovala i určité požadavky z hlediska estetického, musí učitel ovládat určité verbální komunikativní dovednosti. Patří sem mimo jiné akustické vlastnosti hlasu a jejich ovládnutí, práce s dechem při mluvení, přízvuk, rytmus, dynamika, intonace, tempo, pauza a v neposlední řadě také spisovná výslovnost.¹⁷

3.2.1.2 Neverbální komunikace

Označení nonverbální komunikace znamená mimoslovní komunikaci. Nejde však jen o mimickou stránku řeči, ale o celý komplex mimoslovních signálů – řeč těla. Taková řeč těla je daleko upřímnější než slova.

¹⁵ SCHNEIDEROVÁ, A.: *Pedagogická komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. s. 46. ISBN 80-7044-601-3.

¹⁶ NELEŠOVSKÁ, A.: *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 171. ISBN 80-247-0738-1.

¹⁷ Tamtéž.

Podle Šika je to, co lidé říkají, často velmi odlišné od toho, co si skutečně myslí a co cítí. Projevy neverbální komunikace lze lhát skutečně velice těžko, protože jsou velmi úzce propojeny s emoční sférou, nedají se nařídit a věrohodně zahrát působením volního úsilí.¹⁸

Velmi precizně rozebírá jednotlivé prvky nonverbálního projevu Křivohlavý. Při nonverbální komunikaci jde o to, co si sdělujeme výrazy obličeje (mimika), pohledy (řeč očí), pohyby (kinezika), fyzickými postoji (konfigurací všech částí těla), gesty (gestika), dotekem (haptika), přiblížením či oddálením (proxemika), tónem řeči, úpravou zevnějšku a životního prostředí.¹⁹

Děti vysílají při vyučování celou řadu zpráv svými mimickými projevy. Učitel, který je schopný tuto zprávu přijmout a dešifrovat, svým žákům daleko lépe porozumí. Samozřejmě i pedagogická komunikace bude účinnější a příjemnější. Učitel může tímto způsobem celou řadu zpráv vysílat svým žákům během vyučování. Pokud jsou na to žáci zvyklí, stačí pak pouze zamračení učitele, změna výrazu ve tváři a žák ví, co to znamená.²⁰

Svatoš dodává, že v pedagogické komunikaci mají mimické projevy různou funkci: pro žáka jsou především zpětnou vazbou o jeho výkonu či chování. Učitel může beze slov vyjadřovat své uspokojení či naopak nemilé překvapení nad momentální pedagogickou situací apod. Žákovy mimické projevy naopak učitelé (a ostatním) sdělují např. míru klidu či rozčilení, soustředěnosti, strachu, obav či naopak radosti nad zdarem a další prožitky.²¹

Paralingvistika (sdělování tónem řeči) se vztahuje k naší řeči, ale nedá se zachytit klasickými metodami jazykovědy (například zapsat). Organicky proto patří podle Křivohlavého (1988) do základního souboru nonverbálních projevů.²² Tvoří však určitý přechod od mimoslovních k slovním způsobům komunikace. Paralingvistickými charakteristikami jsou například hlasitost řeči, výška tónu řeči, rychlost řeči, objem řeči,

¹⁸ ŠIK, V.: *Komunikační kompetence v praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2004. s. 46. ISBN 80-7044-601-3.

¹⁹ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 156. ISBN 9771210935001.

²⁰ NELEŠOVSKÁ, A.: *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 171. ISBN 80-247-0738-1.

²¹ SVATOŠ, T.: *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace: teoretická minima a praktické náměty*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. s. 158. ISBN 978-80-7435-002-3.

²² KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 76. ISBN 9771210935001.

plynulost řeči, intonace (melodie řeči), pohyby v řeči, správná výslovnost, kvalita řeči (věcnost hovoru), členění řeči (frázování).²³

Nelešovská na závěr poznamenává: *"Nonverbální komunikace zná celou řadu způsobů, jak to či ono tomu či onomu sdělit, ukázat, dát najevo. Bez ní by byla naše komunikace fádni a nudná. Naučme se proto nejen ovládat všechny prostředky nonverbální komunikace, ale budme také vnímavější a citlivější k signálům k nám vysílaným. Pro učitele je to velmi užitečné, poněvadž pedagogická komunikace bude pak o mnoho lepší a efektivnější. Stačí jen trochu chtít, mít oči i uši otevřené a hlavně vnímat a naslouchat."*²⁴

Komunikace vytváří most mezi učitelem, který má určité vědomosti, zkušenosti, a žákem, který je připraven získávat vědomosti a zkušenosti od svého učitele. Záleží především na učiteli, jaké komunikační prostředky zvolí a jaké sociální klima ve třídě nastaví. Komunikace je zásadní i při výuce cizích jazyků. Práce s jazykem, používání cizího jazyka při výuce stimuluje aktivity žáků, podněcuje jejich myšlení a prohlubuje jejich porozumění.

3.3 Komunikace v cizím jazyce ve výuce

V didaktice cizích jazyků existuje celá řada koncepcí, z nichž lze v českém prostředí vyzdvihnout práci Malíře (1971). Dle Malíře se didaktický proces cizího jazyka skládá z následujících čtyř operací: **konstituce, selekce, příprava a vyučování a učení**. Pro potřeby této odborné práce je z Malířova pojetí relevantní zejména poslední proces – vyučování a učení. Ten „*spočívá v interakci učitele a žáků, respektive činnosti učitele (vyučování) a žáků (učení)*“. Žáci v tomto procesu „*transformují získanou znalost cizího jazyka a znalost reálií v učební komunikační činnosti, jimiž zase uvedenou znalost cizího jazyka a znalost cizích reálií upevňují*“.²⁵

Rámcový vzdělávací program (RVP) stanovuje klíčové kompetence, které by měli žáci rozvíjet. Jsou to kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Hlavním cílem výuky cizího jazyka je dosažení komunikativní kompetence. Někteří pedagogové preferují vedení výuky v cizím jazyce. To směřuje k přímému utváření

²³ NELEŠOVSKÁ, A.: *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 57. ISBN 80-247-0738-1.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ MALÍŘ, F.: *Didaktiky cizích jazyků jako vědní obory: k problematice jejich předmětu*. Praha: Academia, 1971. s. 115. ISBN 565-60-4332-232-2.

spojení mezi situací a výrazem, žáci se postupně učí myslet v cizím jazyce bez češtiny jako spojovacího článku, bez překladů.

Velmi efektivní je multisenzoriální přístup, který se objevoval již v díle Didaktika od Komenského. Základním principem je: poslouchej, dívej se, říkej, napiš a ukaž. Tento komplexní přístup umožňuje žákovi využívat ten smysl, který je u něj nejlépe rozvinut. Spojuje zrak a sluch. Žák a učitel pracuje s obrázky, využívá barevné zdůraznění, prezentace, filmové ukázky, mobilní aplikace. Především se jedná o didaktickou zásadu názornosti, kterou spojujeme s Komenským a jeho následovníky. Žák poslouchá výslovnost učitele, spolužáků, svoji, má možnost slova mnohokrát opakovat porovnávat a upevňovat. Další smysl, hmat a motorika jsou využívány při znázorňování obsahu slov pohybem. Aby učitel mohl mluvit ve výuce co nejvíce anglicky a žáci mu plně rozuměli, měl by se snažit vyjádřit význam toho, co právě říká nebo toho, co po žácích požaduje, i doprovodnými prvky komunikace, např. pomocí gest, intonace, pohybů, předvádění, gest, mimiky, obrázků a předmětů.

3.3.1 Projektové vyučování

Projektové vyučování je příkladem moderní vyučovací metody, která je založena na propojení praxe a teorie v cílené činnosti žáka na určitém projektu. Základní znaky projektové výuky jsou následující:

- Je řešen jeden přesně vymezený problém, stanoven jasný a určitý cíl projektu, který je splnitelný a měřitelný.
- Pokud je téma zadáváno učitelem, musí být vše vymezeno jasně, stručně a srozumitelně pro všechny žáky.
- Celý projekt je koncentrován kolem základní ideje, základního tématu, který slučuje i více vyučovacích předmětů najednou, propojuje poznatky z různých oblastí s realitou.
- Probíhá v jasně vymezeném časovém úseku (1, 2 nebo několik vyučovacích hodin, týden, měsíc apod.).
- Vytváří takové situace, v nichž musí žáci projevit vlastní iniciativu.
- Žáci vyvíjí činnost skupinovou i individuální, nástrojem by měla být vzájemná diskuse, hledání kompromisu, argumentace a vzájemná kooperace.
- Učitel se posouvá do role průvodce, poradce.
- Projektové vyučování představuje cílené, promyšlené a dobře organizované vyučování.

- Vždy končí konkrétním, hmatatelným výstupem (knižní publikace, nástěnka, prezentace na počítači, pomůcka při vyučování, přístroj, plakát, mapa, dramatické představení, výstava, počítačový software).²⁶

Projektové vyučování je optimální metodou pro posílení komunikativní dovednosti. Tato výuková metoda je velmi přínosná, protože nenásilnou formou spojuje poznatky teoretické s praktickými dovednostmi. Tato metoda vede ke kreativní činnosti žáků, neboť ve stanoveném čase sami projekt připravují, ať už ve dvojicích nebo v malých skupinách. Žáci komunikují v cizím jazyce při samotné přípravě a závěrem práci v daném jazyce prezentují. Projektové učení podporuje motivaci žáků a kooperativní učení. Respektuje individuální možnosti a potřeby žáka, umožňuje silný prožitek a rozvíjí především jeho sociální dovednosti. Na druhé straně projektové vyučování klade vysoké nároky na přípravu učitele a je časově náročné.

Metoda rolových her je další moderní vyučovací metodou, která spočívá v simulaci stanovených situací, kdy řešení se realizuje formou hraní rolí vzdělávaných žáků. Je několik možností, jak se postupuje.

- Účastníci znají jen popis situace a aktéři rámcově svou roli.
- Účastníci a aktéři znají popis situace a inscenace se rozvíjí aktéry individuálně.
- Účastníci jsou aktivními aktéry, rozdělenými do menších skupin. Skupiny pak podle popisu situace realizují odděleně inscenaci.

V hodině cizího jazyka je klíčové podněcovat komunikaci, což se daří zejména při aktivitách, které vytvářejí skutečné, reálné interakce a aktivizují představivost žáků. Cílem výuky cizího jazyka je, aby se žáci naučili výborně komunikovat v cizím jazyce. Proto se učitel snaží žáky motivovat k tomu, aby používali cizí jazyk při komunikaci s učitelem i při rozhovorech s ostatními ve třídě. Můžeme toho docílit používáním autentických textů a navozováním autentických situací. Velmi přínosné je propojování známého s novým, nejlépe v situačním kontextu. Praktická cvičení k těmto tématům zpracovává empirická část této práce.

²⁶ COUFALOVÁ, J.: *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*, Praha: Fortuna, 2006. s. 16. ISBN 45-510-4543-1.

3.4 Komunikativní dovednosti z pohledu žáka

V edukačních situacích mezi sebou komunikují dvě skupiny účastníků – **vychovávající a vychovávaný**. Vychovávanou osobou pedagogické komunikace bývá žák jako jednotlivec, skupina žáků, třída, celý nižší stupeň apod.²⁷

Učitelé se od sebe odlišují podle toho, jak svoji dominanci chápou a jak ji uplatňují. V tomto smyslu rozlišujeme učitele direktivní, kteří prosazují absolutní vládu nad komunikujícím a učitele liberální, kteří žákům jisté pravomoci přenechávají. Jsem zastáncem liberálního přístupu, který klade důraz na spolupráci. Taktéž žáci upřednostňují tento demokratický přístup.

Demokratická komunikační pravidla sice přenechávají hlavní roli dominance učiteli, ale zároveň jsou k žákům více liberální, vstřícná a tolerantní. Umožňují jim samostatnou aktivitu a povzbuzují jejich iniciativu. Pokud chce učitel tato pravidla používat, měl by své třídě věřit a především by měl více důvěřovat ve své schopnosti řídit třídu za těchto podmínek.

Uvedeme si jen některá demokratická pravidla, která ve své publikaci nabízí Gavora:

- Žák může odpovídat vsedě, nemusí vstávat.
- Žák má dostatek času na odpověď.
- Žák může zvolit toho, kdo má odpovídat.
- Žák má možnost klást učiteli a celé třídě otázky.
- Žák se může obrátit o pomoc při řešení úkolů na učitele a spolužáky.
- Žák může se svojí odpovědí počkat na příští hodinu s tím, že si připraví ještě něco navíc.²⁸

Pro úplnost uvedu též direktivní pravidla komunikace podle Gavora:

„Učitel má právo:

- *kdykoliv si vzít slovo*
- *mluvit s kým chce*
- *zvolit téma rozhovoru*

²⁷ MAREŠ, J. a KŘIVOHLAVÝ, J.: *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 27. ISBN 80-210-1070-3.

²⁸ GAVORA, P.: *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. s. 36. ISBN 80-7315-104-9.

- *rozhodovat o délce hovoru*
- *hovořit v kterékoliv části učebny*
- *hovořit v jakékoliv poloze.* ²⁹

Učitel si sám volí, která pravidla bude používat, záleží zejména na konkrétní třídě, ve které vyučuje. Ve třídě, se kterou má kázeňské problémy, bude užívat spíše pravidel direktivních a ve třídě, se kterou dobře vychází a nečiní mu žádné potíže, si zvolí naopak demokratická pravidla. Ale záleží také na situaci, která se bude ve třídě v danou chvíli odehrávat.

Učitelé většinou ocení žáky aktivní a angažované. Žák pokud se cítí ve třídě bezpečně a komfortně, nebojí se klást otázky a snáze se zapojuje do komunikace jak s vyučujícím, tak se spolužáky. Dle výzkumu pod vedením Šed'ové, působící na FF MU, který analyzuje vliv komunikačních dovedností na výsledky žáků je zřejmé, že žák, který je úspěšný v komunikaci, dosahuje lepších výsledků.³⁰

Z výzkumu vyplývá, že ti učitelé, kteří dokážou své žáky dovést k tomu, aby o probírané látce diskutovali, pozitivně ovlivňují jejich učení. Je tedy nezbytné kombinovat různé metody a formy výuky a klást mnohem větší důraz na komunikaci ve vyučování, poskytnout žákům takové podmínky a prostředí, které bude pozitivní, aktivizující a podnětné.

Výuku i aktivizaci stavíme na vzájemné komunikaci, která je obecně vzato podstatou vztahů. Mezilidské vztahy jsou jednak širší, neosobní společenské vztahy, jednak užší, osobní, interpersonální vztahy. Platí to i o sociálním styku ve škole. Kontakt mezi učitelem a žákem, žákem a spolužáky se neděje v sociálním vakuu, ale ve zcela určitém sociálním kontextu. Ten je reprezentován systémem reálných vztahů učitelů, žáků, učitelského sboru apod. k vnějšímu světu i k sobě navzájem. V pedagogických situacích se běžně setkáváme se vztahy neosobními. Stýkají se zde totiž představitelé určitých společenských skupin, představitelé různých sociálních rolí, někdy i různých profesí. Jednají spolu na základě určitého postavení, které ten či onen zaujímá ve společenském systému. V daném případě jde o objektivně podmíněné vztahy, které mají neosobní charakter. Existuje ale i druhý pohled – chápání sociálního styku jako ryze osobního jednání. Proto podle Mareše a

²⁹ Tamtéž, s. 36.

³⁰ ŠEĎOVÁ, K.; SEDLÁČEK, M.; ŠVAŘÍČEK, R.; MAJCÍK, M.; NAVRÁTILOVÁ, J.; DREXLEROVÁ, A.; KYCHLER, J a ŠALAMOUNOVÁ, Z.: *Do those who talk more learn more? The relationship between student classroom talk and student achievement. Learning and Instructions*, Elsevier, 2019, roč.63, October. s. 101217-101227. ISSN 0959-4752.

Křivohlavého musíme v sociální komunikaci vždy respektovat jednotu osobních i neosobních vztahů.³¹ Komunikace je symbolickým výrazem interakce. Hladílek píše: „Komunikace je výpovědí o tom, jak člověk chápe, vidí, interpretuje sebe, jiné lidi a vztahy mezi nimi“.³²

Pedagogická komunikace je zásadním prostředkem vzdělávání, kde propojuje hlavní aktéry, tedy učitele a žáka či žáky. Komunikace se podílí na společné činnosti, konkrétně na výuce cizího jazyka a působí na vzájemné vztahy. Komunikace je prostředkem pro sdílení informací, vzájemné vnímání, působení a ovlivňování. Pro správné řízení komunikace se žáky musí být učitel schopen efektivně komunikovat. To znamená správně se vyjadřovat, umět naslouchat, být schopen vcítit se. Tyto dovednosti jsou taktéž klíčové při výuce cizího jazyka, kterému se věnuje následující praktická část.

³¹ MAREŠ, J. a KŘIVOHLAVÝ, J.: *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. 1. vyd. Praha: SPN, 1990. s. 161. ISBN 80-042-1854-7.

³² HLADÍLEK, M.: *Úvod do sociální a pedagogické komunikace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. s. 7. ISBN 80-86723-16-X.

4. AKTIVIZAČNÍ VÝUKOVÉ METODY

Aktivizačních výukových metod pro oblast výuky cizích jazyků existuje celá řada. Při jejich výběru je třeba mít na paměti, co konkrétně s jejich pomocí chceme u žáků rozvíjet. Nedílnou součástí aktivizace žáků k jakékoli činnosti je motivace, učitel musí u žáků vzbudit o danou aktivitu zájem. Využívání aktivizačních metod může být někdy náročnější na čas, pokud jde o jejich organizaci a přípravu, ale také při jejich uplatnění při výuce. Nicméně přínosy takových metod nám tento časový aspekt zcela vyváží. Žák si totiž vlastní aktivní činností nové poznatky zafixuje a osvojí pevněji a trvaleji.

4.1 Kritéria volby vhodné výukové metody

Podle jakých kritérií volíme konkrétní výukovou metodu? Každý učitel musí v první řadě pečlivě zvážit, co má být cílem a jaký výstup očekává. Dále je třeba vzít v úvahu, na jakou skupinu žáků hodlá vybranou metodou aplikovat (včetně jejich věku), jaké osobnosti v dané skupině působí a jaké jsou jejich možnosti či limity. Samozřejmě nesmí ani zapomínat na časovou dotaci a prostředí, jež má pro výuku k dispozici, a také musí reagovat na aktuální situaci v hodině.

S výběrem metody může učiteli pomoci tzv. **pyramida učení**, kterou v roce 1992 vypracoval S. Shapiro. Jednotlivá patra pyramidy představují konkrétní výukovou metodu s procentuálním znázorněním její úspěšnosti, pokud jde o **míru zapamatování předávaných informací**:



Obrázek 1 – Pyramida učení³³ (S. Shapiro)

4.2 Základní charakteristika aktivizačních metod

Úlohou aktivizační metody je vtáhnout žáka do probíraného tématu a zvýšit jeho zájem o probíranou látku. Aktivizační metody dávají žákům daleko větší prostor k seberealizaci, přičemž v nich podporují aktivní uvažování, které je následně navede k cíli. Důležitý je tu vlastní prožitek a činorodé, samostatné uvažování žáka. Žák obvykle musí zapojit více smyslových orgánů, popřípadě si něco prakticky vyzkoušet na vlastní kůži, což mu ve výsledku pomůže zapamatovat si více informací a zapamatované poznatky následně efektivněji využít. Žák již není jen pasivním příjemcem/posluchačem, ale stává se z něj aktivní účastník výuky.

Vzhledem ke skutečnosti, že řada aktivizačních metod cílí na celou skupinu žáků, jednotlivci se učí také vzájemné spolupráci, diskuzi a konstruktivní argumentaci včetně případného uznání vlastní chyby, což je dalším velkým přínosem těchto metod.

Aktivizační metody můžeme rozdělit do čtyř základních kategorií:

- diskuzní metody
- didaktické hry
- inscenační metody
- situační metody.

4.2.1 Diskuzní metoda

Diskuzní metoda je „*taková forma komunikace učitele a žáka, při níž si účastníci navzájem vyměňují názory na dané téma, na základě svých znalostí uvádějí argumenty, a tím společně nacházejí řešení daného problému.*“³⁴

Podle Sitné musíme diskusi chápat nejen jako základní způsob komunikace mezi lidmi, ale i jako základní metodu učitele. Sitná uvádí, že je vhodné ji využívat na začátku vyučování, abychom žáky namotivovali. Ovšem své místo má i v průběhu vyučovací hodiny, kdy může posloužit k lepšímu pochopení učiva, zjištění znalostí nebo názorů žáků.³⁵

³³ In KALHOUS, Zdeněk a OBST, : *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. s. 308. ISBN 80-7178-253-X.

³⁴ MAŇÁK, J. a ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. s. 111. ISBN 80-7315-039-5.

³⁵ SITNÁ, D.: *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. s. 95-96. ISBN 978-80-7367-246-1.

V rámci této metody žáci komunikují nejen s pedagogem, ale také mezi sebou. Vyměňují si informace, zkušenosti, názory či argumenty, čímž rozvíjí své komunikační dovednosti a vyjadřovací schopnosti v daném jazyce. Učitel by měl diskuzi moderovat. Závěrem je dobré shrnout hlavní přínosy nebo výsledky diskuze.

4.2.2 Didaktické hry

Nejprve se podívejme, jak vlastně můžeme definovat samotné slovo **hra**. Podle pedagogického slovníku se jedná o formu „*činnosti, která se liší od práce i od učení. Člověk se hrou zabývá po celý život... Hra má řadu aspektů: poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický. Zahrnuje činnosti jednotlivce, dvojice, malé i velké skupiny.*“³⁶ Obecně lze říci, že se jedná o aktivitu, která by pro účastníka měla být zábavná a nenucená. Didaktická hra pak má za úkol pomoci žákům s osvojením a zafixováním učiva. Při výuce je vhodné využívat ji k procvičování nebo opakování látky a zahrnovat by měla následující složky:

- didaktický cíl (tj. čeho chceme dosáhnout),
- pravidla (podmínky apod.),
- obsah (přitažlivá činnost).³⁷

Didaktické hry můžeme obecně rozdělit na **interakční**, kdy se od účastníků očekává vzájemná interakce, a **neinterakční**, kdy každý hraje sám za sebe, a to i pokud je součástí týmu (např. pexeso, domino apod.).

4.2.3 Situační metody

Při těchto metodách žáci řeší určité situace ze skutečného života, které jim učitel zadá. Společně diskutují a hledají správný a nejlepší postup, jak si s danou situací poradit. Situace představuje určitý soubor vztahů a okolností na širším pozadí.

³⁶ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. s. 75. ISBN 978-80-7367-416-8.

³⁷ KOTRBA, T. a LACINA, L.: *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 118. ISBN 978-80-87474-34-1.

4.2.4 Inscenační metody

V případě inscenační metody opět nastolíme modelovou situaci, kterou žáci kombinují hraní rolí a řešení daného problému. Mohou předvádět konkrétní typy lidí, demonstrovat reálné situace, nebo kombinovat obě tyto možnosti. Metoda jim umožní natrénovat si vhodnou reakci a jednání.

4.3 Rozdělování žáků do skupin

Při výuce cizích jazyků je velice často vhodné a užitečné rozdělit žáky do skupin, jelikož tak učitel může lépe přizpůsobit výuku potřebám jednotlivců. Skupiny může tvořit dle následujících kritérií:

- **podle úrovně jazykových schopností daných žáků** – tímto způsobem učitel zajistí, že žáci budou pracovat na stejné úrovni, za více méně stejných podmínek a mohou si pomáhat navzájem,
- **podle zájmů a témat** – tímto způsobem může učitel dosáhnout lepší motivace žáků, ti se pak budou cítit více zapojeni do výuky,
- **podle schopností a talentů** – např. žáci s výbornou výslovností mohou pilovat výslovnost, žáci s dobrými dovednostmi v oblasti psaní se mohou realizovat psaním,
- **podle sociálních dovedností** – tímto způsobem může učitel zajistit, že ve skupinách bude pozitivní vzájemná interakce, budou lépe fungovat a tedy i lépe pracovat,
- **zcela náhodně** – díky tomuto rozdělení mohou žáci navázat nové přátelství.

Při rozhodování o rozdělení žáků do skupin by měl učitel vzít v úvahu úroveň znalostí, zájmy žáků, sociální dovednosti a další faktory. Cílem je vytvořit skupiny, které budou funkční, produktivní, motivující a žákům umožní využít výuku cizího jazyka v maximální možné míře.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Aktivizační metody ve výuce slovní zásoby

Ve výuce se snažím trénovat a procvičovat slovní zásobu různými způsoby. Není vhodné používat pouze jednu osvědčenou metodu stále dokola, jelikož žáci by se jí časem nasýtili a stala by se pro ně nezajímavou. Cílem je zafixovat znalost příslušné lexiky a následně překlopit pasivní znalost slovíček na aktivní.

5.1.1 Hláskovací diktát (Spelling dictation)

Druh aktivity: individuální nebo skupinová

Materiál: psací potřeby, sešit/papír

Účel: procvičení nových slov i jejich psané podoby

Postup: Slova dětem hláskuje buď učitel, nebo ostatní spolužáci v rámci určené dvojice/skupiny. Za správně zapsané slovo přidělujeme bod, žák s největším počtem bodů vítězí, ale není nutné uskutečňovat formou soutěže. Děti obvykle baví i jen samotný diktát. Tímto způsobem zopakujeme slovíčka dané lekce a zároveň si připomeneme anglickou abecedu, jejíž znalost žáci často podceňují, avšak v praktickém životě je užitečná. Jedná se o říhvelice nenáročnou aktivitu, která je vhodná na úvod vyučovací hodiny (tzv. warm-up) nebo na její zakončení.

5.1.2 Definování (Definitions)

Druh aktivity: skupinová

Materiál: -

Účel: procvičení slovní zásoby; umění vyjádřit se co nejpřesněji

Postup: Při této aktivitě děti rozdělím do menších skupin (4-6 žáků). Nejčastěji tímto způsobem procvičujeme podstatná jména, ale je možná se zaměřit také na slovesa či přídavná jména.

Na kartičky napíši jednotlivá slova. Každá skupina dostane svoji sadu, kterou si položí na lavici před sebe textem dolů. Hra může probíhat dvěma způsoby.

1. V RÁMCI TÝMU: Žák si vezme kartičku a přečte si pro sebe dané slovo, kartičku ostatním neukazuje, pouze jim slovo definuje, pokud možno přesně a jednoznačně. Kdo ve skupině uhodne první, dostává kartičku. Vítězí opět ten, kdo získá nejvíce kartiček.
2. TÝMY PROTI SOBĚ: Při této variantě se oba týmy střídají v definování slov. Jeden tým definuje, druhý hádá příslušné slovo. Tým, který uhodne, dostává bod.

5.1.3. Follow the alphabet

Druh aktivity: ve dvojicích nebo skupinová

Materiál: -

Účel: procvičení a rozšíření slovní zásoby

Postup: Skupinky hledají co nejvíce slov na dané písmeno abecedy.

<p>Words that begin with D</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. dog 2. dinner 3. December 4. dance 5. doctor 6. door 7. Daddy 8. dime 	<p>Words that begin with F</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. fish 2. friend 3. farm 4. February 5. food 6. finger 7. face 8. fly 	<p>Words that begin with S</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sad 2. sink 3. soda 4. sleep 5. stove 6. stairs 7. sun 8. sandwich
<p>Football words</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. referee 2. kick 3. ball 4. pass 5. field 6. cheerleader 7. quarterback 8. touchdown 	<p>In the kitchen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. table 2. spoon 3. stove 4. dinner 5. sink 6. refrigerator 7. window 8. exhaust fan 	<p>Big things</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. building 2. cloud 3. sun 4. airplane 5. tree 6. giant 7. problem 8. bang

<p>Words with X</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. six 2. fox 3. box 4. axe 5. X-ray 6. extra 7. mix 8. tax 	<p>Map words</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocean 2. mountain 3. north 4. river 5. mile 6. city 7. country 8. volcano 	<p>Weather words</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hot 2. fall 3. cloud 4. shower 5. ice 6. raincoat 7. frostbite 8. hurricane
<p>Words that rhyme with CHOP</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. stop 2. drop 3. cop 4. hop 5. shop 6. top 7. mop 8. pop 	<p>Words that rhyme with MAT</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. cat 2. fat 3. bat 4. hat 5. sat 6. that 7. at 8. rat 	<p>Words that rhyme with LIGHT</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. night 2. fight 3. right 4. sight 5. tight 6. bright 7. kite 8. polite
<p>Words that rhyme with BREEZE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. freeze 2. cheese 3. please 4. bees 5. sneeze 6. these 7. squeeze 8. Chinese 	<p>Words that rhyme with CRIES</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. eyes 2. flies 3. tries 4. skies 5. ties 6. pies 7. prize 8. size 	<p>Words that rhyme with YOU</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. blue 2. two 3. zoo 4. true 5. new 6. glue 7. shoe 8. drew

Tabulka 1 – Seznam slov

5.1.4 Myšlenková mapa (Mind maps)

Druh aktivity: dvojice a skupiny

Materiál: psací potřeby, sešit/papír

Účel: logické zformování souvislé slovní zásoby k danému tématu, asociace

Postup: Zvolíme téma, které chceme rozvíjet, např. podstatné jméno HEALTH, a podle pokročilosti k němu následně vážeme další podskupiny slov, např. SLEEP, STREE, DIET,

EXERCISE (viz obrázek). Žáci pracují ve dvojicích a vymýšlí další návazné kategorie se slovy. Na závěr jejich nápady zkombinují názorně na tabuli a zhodnotíme, na jaká slova se nám podařilo přijít, jaké kategorie slov logicky zapojit atd.

5.1.5 Vymysli slovní spojení na stejné písmeno (Same letter pattern)

Druh aktivity: ve dvojicích v rámci celé skupiny

Materiál: psací potřeby, sešit/papír

Účel: zopakování slovní zásoby

Postup: Žáci pracují ve dvojicích, jelikož tato aktivita patří k náročnějším. Učitel na úvod napíše názorný příklad na tabuli, aby všichni pochopili, jaký typ slovního spojení budeme vytvářet (např. přídavné jméno a podstatné jméno, sloveso a příslovce, jednoduchá věta). V rámci pravidel je třeba stanovit, zda lze nebo nelze použít i vlastní jméno. Určíme žáka, který tzv. „vykopává“, tj. začne v duchu odříkávat abecedu, a žáka, který jej zastavuje. Na písmeno, které jim vyjde, zkusí dvojice tvořit požadovaná slovní spojení (např. bad baker, hop happily, Baker Betty bought butter.).

5.2 Aktivizační metody ve výuce gramatiky

5.2.1 Lodě

Druh aktivity: ve dvojicích

Materiál: psací potřeby, papír/předtištěný herní plán

Účel: procvičování požadované gramatické struktury

Postup: Žákům rozdáme herní plány, které sestávají z bitevního pole hráče a jeho soupeře. Vysvětlíme jim pravidla hry, jakou gramatickou strukturu budeme procvičovat a projdeme s nimi text uvedený v plánu, abychom předešli pozdějším dotazům na případná neznámá slova a výrazy. V posledním kroku určíme, kolik a jakých lodí si do svého pole mají zakreslit, a upozorníme je, aby si do druhé tabulky představující bitevní pole soupeře zapisovali všechny své pokusy o zásah soupeřovy lodi – úspěšné i neúspěšné.

Ilustrační příklad z trénování předpřítomného času:

	YOU	KATE	TOM AND JOSH
be to the USA		SHIP 1	
eat snake meat	SHIP 2		
see a shark			

Tabulka 2 – Herní plán (ukázka)

Otázka tedy zní např.: *Has Kate ever been to the USA?*

Odpověď: *Yes, she has.* – v případě, že hráč trefil soupeřovu loď

No, she hasn't. – v případě, že hráč loď netrefil

5.2.2 Předpovídání budoucnosti (Fortune telling)

Druh aktivity: rámci studijní skupiny

Materiál: hrací „křišťálová koule“

Účel: procvičení gramatické struktury budoucího času

Postup: žáci se střídají v roli věštce a odpovídají na otázky žáků-klientů, předpovídají jim budoucnost.

5.2.3 Máš pamatováka? (Memory game)

Druh aktivity: rámci studijní skupiny

Materiál: projektor, sada obrázků (na obrázcích by mělo být hodně různých věcí, např. foto dětského pokoje)

Účel: procvičení gramatické struktury minulého času slovesa TO BE

Postup: obrázek promítneme na tabuli na 30 vteřin. Žáci si musí zapamatovat co nejvíce věcí, které na něm vidí (mohou si udělat poznámky do sešitu). Následně odpovídají celou větou na otázku:

What was in the picture?

There was a sofa and a cat.

Učitel může klást další doplňující otázky:

Was the cat black? Yes, it was. / No, it wasn't.

5.2.4 Dotazník (Questionnaire)

Druh aktivity: v rámci studijní skupiny

Materiál: formulář dotazníku

Účel: procvičení vybrané gramatické struktury

Postup: žákům rozdáme dotazníky, aby si zahráli na novináře a kladli dotazy ostatním (např. vybraným spolužákům). Na závěr lze zadat souhrnný úkol, např. sepsat několik vět o zjištěních apod.

5.3 Kombinované aktivizační metody

5.3.1 Tik tak bum s nepravidelnými slovesy

Druh aktivity: individuální v rámci studijní skupiny (doporučuji 6-10 žáků)

Materiál: bomba ze stolní hry Tik tak bum pro intenzivnější zapojení žáků do hry

Účel: procvičení slovní zásoby nepravidelných sloves, jejich tvarů (minulý čas, minulé příchestí) a vytvoření věty v minulém/předpřítomném čase)

Postup: Na lavici položíme textem dolů sadu kartiček s nepravidelnými slovesy, která by žáci měli znát. Aktivitu rozvíjíme v několika kolech. Za správnou odpověď přidělíme bod.

1. kolo: žáci si postupně berou kartičky s anglickým slovesem, vyhláskují ho a řeknou jeho český význam.
2. kolo: opět si jednotlivě berou kartičky, ale tentokrát sloveso řeknou ve tvaru minulého času a minulého příchestí.
3. kolo: v posledním kole vylosované sloveso použijí ve větě (v minulém nebo předpřítomném čase).

Bombu využijeme pro vytvoření herního napětí a ztraktivnění činnosti. Ten, komu vybuchne, aniž by stačil dokončit úkol, si následně vezme ještě jednu kartičku.

5.3.2 Vyřeš problém (Problem solving)

Druh aktivity: ve dvojicích

Materiál: pracovní list s problémem a frázemi

Účel: natrénování užitečných frází

Postup: Student A vybere problém, přečte jej studentovi B a požádá o radu. Student B vymyslí, co by měl/a student A udělat, přičemž využije fráze z tabulky.

PROBLEMS

I NEED TO SAVE SOME MONEY FOR A NEW MOBILE PHONE.	I AM TIRED.
I HATE SCHOOL LUNCHES.	I CAN'T DECIDE WHAT TO BUY- A CAT OR A DOG?
WHERE SHOULD I GO ON HOLIDAY?	I AM A PHONE ADDICT. I HATE IT.
I NEED A GAP YEAR.	I WANT TO ASK FOR HIGHER POCKET MONEY. HOW?
I HAVE LOST MY LAPTOP.	I AM SICK.
I WANT TO DATE SOMEONE.	MY SCHOOLMATE BULLIES ME.
MY BROTHER IS 18 NEXT WEEK. WHAT PRESENT SHALL I GIVE HIM?	I HAVE BROKEN MY DAD'S CAR.
SOME FRIENDS ARE COMING TO DINNER AND I CAN'T COOK.	MY NEIGHBOURS ARE REALLY NOISY.
I HAVE AN EXAM NEXT WEEK. HOW SHOULD I PREPARE?	I'D LIKE TO RUN A MARATHON NEXT YEAR.

I HAD A BIG ARGUMENT WITH MY PARENTS YESTERDAY. IT WAS MY FAULT.	I AM VERY STRESSED AND I NEED TO RELAX.
--	---

PHRASES TO MAKE SUGGESTIONS	PHRASES TO ACCEPT/REJECT A SUGGESTION
<ul style="list-style-type: none"> • I SUGGEST...(ING) • I RECOMMEND...(ING) • I PROPOSE...(ING) • I SUGGEST, RECOMMEND, PROPOSE YOU... • WHAT ABOUT...(ING)? • HOW ABOUT...(ING)? • WHY DON'T YOU...? • I THINK YOU MAY/MIGHT... • I THINK YOU SHOULD... • PERHAPS YOU COULD... • HAVE YOU THOUGHT OF...? 	<ul style="list-style-type: none"> • IT'S A GREAT IDEA. • IT MIGHT BE WORTH TRYING. • I'LL GIVE IT A GO. • I THINK YOUR IDEA WILL WORK REALLY WELL. • IT SOUNDS LIKE A GOOD IDEA BUT I DON'T THINK IT WOULD WORK IN PRACTICE. • I AM NOT SO SURE ABOUT YOUR IDEA. • IT SOUNDS LIKE A GOOD IDEA BUT I CAN SEE ONE OR TWO PROBLEMS. • I LIKE YOUR POINT ABOUT...

Tabulka 3 – Řešení problému (ukázka)

5.3.3 Debata (Debating)

Druh aktivity: dvojice nebo skupinová

Materiál: kartičky s tvrzeními, kartičky YES/NO

Účel: aktivní komunikace, vyjadřování souhlasu/nesouhlasu s užitím spojovacích slov a výrazů

Postup: Jedna skupinka si z kartiček vybere tvrzení, druhá skupina si vylosuje ANO/NE (YES/NO). Pokud si vylosují souhlas, musí tvrzení hájit bez ohledu na vlastní názor, aktivně hledají argumenty pro. Pokud si vylosují nesouhlas, obhajují opačné stanovisko. Při debatě použijí spojovací výrazy uvedené v tabulce.

Příklady tvrzení:

TELEVISION MAKES PEOPLE STUPID,
EVERY CHILD SHOULD HAVE A MOBILE PHONE,
RECYCLING SHOULD BE COMPULSORY,
TABLETS ARE BETTER THAN TEXTBOOKS
PEOPLE SHOULD BECOME VEGETERIAN
DOGS ARE BETTER THAN CATS
MARRIAGE IS DEAD
ZOOS DO MORE HARM THAN GOOD
HOMEWORK SHOULD BE BANNED
SCHOOL UNIFORMS ARE A GOOD IDEA
KIDS SHOULD BE PAID FOR DOING HOUSEWORK

LINKING WORDS		
FIRSTLY	SECONDLY	FINALLY
IN GENERAL	ON THE WHOLE	USUALLY
HOWEVER	NEVERTHELESS	ON THE OTHER HAND
IN ADDITION	MOREOVER	ON ANOTHER POINT
FOR EXAMPLE	e.g.	FOR INSTANCE
EITHER...OR...	ALTERNATIVELY	INSTEAD OF
IN FACT	ACTUALLY	AS A MATTER OF FACT
CLEARLY	OBVIOUSLY	OF COURSE
ESPECIALLY	ABOVE ALL	IN PARTICULAR
IN OTHER WORDS	i.e.	THAT IS TO SAY
AS A RESULT	FOR THIS REASON	THEREFORE
IN RELATION TO	REGARDING	WITH REFERENCE TO

Tabulka 4 – Spojovací výrazy (ukázka)

5.3.4 Riskuj

Druh aktivity: skupinová

Materiál: soubor otázek

Účel: správné formulování otázek v různých časech

Postup:

Varianta A – soubor otázek vytvoří učitel, který otázky také následně klade týmům a týmy pouze soutěží mezi sebou. Výhodou je, že vyučující do riskuj může zahrnout i otázky na probíranou látku/téma.

Varianta B – obě skupiny sestaví soubor otázek samostatně (učitel jim může zadat okruhy témat, nebo je se skupinami vybere společně), a potom hrají navzájem. Učitel funguje jako rozhodčí, zapisuje skóre a vyhodnocuje sporné odpovědi apod.

ZÁVĚR

Ve své závěrečné práci jsem se chtěla podívat na možnosti, které se učitelé anglického jazyka na základní škole nabízí a s jejichž pomocí se může pokusit zaujmout své žáky, vtáhnout je více do hodiny a přesvědčit k aktivnímu zapojení do komunikace v cizím jazyce.

Když se ohlédnu zpět na období, kdy jsem sama chodila na základní školu, mohu jen konstatovat, že doba neuvěřitelně pokročila a dnešní žáci mají takřka nepřehledně mnoho možností, jak se angličtinu učit. Stejně tak učitel může ve vyučování efektivně využívat velké množství metod a pomůcek. Nicméně někdy může nastat situace, že žáci jsou paradoxně přesyceni všemi těmi podněty, že je jednotlivé aktivity velice rychle omrzí a zevšední jim. Učitel proto musí reagovat pružně a obměňovat či různě vylepšovat/upravovat konkrétní činnosti a metody tak, aby mu ve výuce i nadále fungovaly a vzbuzovaly zájem žáků. Pedagog by měl být nápaditý, kreativní a samozřejmě také empatický, aby uměl identifikovat potřeby konkrétní skupiny žáků a přizpůsobit jim způsob výuky. Žák, jehož vyučování baví, má zájem dostávat a vstřebávat nové informace, chce se zlepšovat, a proto se ochotněji zapojí do komunikace a dalších výukových aktivit. A musíme mít na paměti, že schopnost aktivně a samostatně komunikovat v anglickém jazyce je hlavní věcí, kterou v žákovi chceme rozvíjet. Uplatňování aktivizačních metod ve výuce často vyžaduje mnoho trpělivosti a může znamenat porci práce navíc, ale rozhodně se vyplatí čas i trpělivost investovat, výsledky se postupně dostaví.

POUŽITÁ LITERATURA

1. COUFALOVÁ, J.: *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*, Praha: Fortuna, 2006. s. 16. ISBN 45-510-4543-1.
2. ČABALOVÁ, D.: *Pedagogika*. Praha: Grada, 2007. s. 27. ISBN 978-80-247-5511-2.
3. DEVITO, J A.: *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 28. ISBN 978-80-247-2018-0.
4. GAVORA, P.: *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. s. 26. ISBN 80-7315-104-9.
5. HLADÍLEK, M.: *Úvod do sociální a pedagogické komunikace*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. s. 7. ISBN 80-86723-16-X.
6. KALEJA, M., ZEZULKOVÁ, E., FRANIOK, P.: *Žák se speciálními vzdělávacími potřebami v pedagogické komunikaci*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2011. s. 78. ISBN 978-80-7464-022-3.
7. In KALHOUS, Zdeněk a OBST, : *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. s. 308. ISBN 80-7178-253-X.
8. KOMENSKÝ, J. A.: *Didaktika analytická*. Brno: Tvořivá škola, 2004. s. 15. ISBN 34-321-5644-1.
9. KOTRBA, T. a LACINA, L.: *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 118. ISBN 978-80-87474-34-1.
10. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak si navzájem lépe porozumíme*. 1.vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 156. ISBN 9771210935001.
11. LOJOVÁ, G. a VLČKOVÁ, K.: *Styly a strategie ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál. 2011. s. 120. ISBN 978-80-7367-876-0.
12. MALÍŘ, F.: *Didaktiky cizích jazyků jako vědní obory: k problematice jejich předmětu*. Praha: Academia, 1971. s. 115. ISBN 565-60-4332-232-2.
13. MAŇÁK, J. a ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. s. 111. ISBN 80-7315-039-5.
14. MAREŠ, J. a KŘIVOHLAVÝ, J.: *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 7. ISBN 80-210-1070-3.
15. NELEŠOVSKÁ, A.: *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 171. ISBN 80-247-0738-1.

16. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 130. ISBN 978-80-7367-647-6.
17. SCHNEIDEROVÁ, A.: *Pedagogická komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. s. 21. ISBN 80-7044-601-3.
18. SITNÁ, D.: *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. s. 95-96. ISBN 978-80-7367-246-1.
19. SVATOŠ, T.: *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace: teoretická minima a praktické náměty*. 3.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. s. 158. ISBN 978-80-7435-002-3.
20. ŠEĐOVÁ, K.; ŠVAŘÍČEK, R.; ŠALAMOUNOVÁ, Z.: *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 2012. s. 24. ISBN 978-80-262-0085-7.
21. ŠEĐOVÁ, K.; SEDLÁČEK, M.; ŠVAŘÍČEK, R.; MAJCÍK, M.; NAVRÁTILOVÁ, J.; DREXLEROVÁ, A.; KYCHLER, J a ŠALAMOUNOVÁ, Z.: *Do those who talk more learn more? The relationship between student classroom talk and student achievement. Learning and Instructions*, Elsevier, 2019, roč.63, October. s. 101217-101227. ISSN 0959-4752.
22. ŠIK, V.: *Komunikační kompetence v praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2004. s. 46. ISBN 80-7044-601-3.
23. ZORMANOVÁ, L.: *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. s. 13. ISBN 978-80-247-4100-0.

..

PŘÍLOHY

Riskuj pro 8. a 9. ročník

	English language	Animal world	English-speaking countries	Marvel
1000	Choose the correct answer to the question: Are you Spanish? No, ----	What animal is said to have 9 lives?	What is the most populated city in the US? NY	What is the real/civil name of Spiderman?
2000	What is the preposition? The school opens ___ 7 am.	What animal is the largest mammal in the world? Blue whale	What is the most populated city in Canada? Toronto	What is Thor's weapon?
3000	What is the meaning of the word "peace"?	How many compartments are in a cow's stomach? 4	What are the official languages of Wales?	Which country does Black Panther rule?
4000	Say an example of a sentence in present continuous.	What color is the tongue of a giraffe? Purple	Where does King Charles III live?	What animal was a member of the Guardians of the Galaxy?
5000	What is the auxiliary verb for the past simple tense?	Which animal can stand on its tail? Kangaroo	What is the name of the current US president?	Which one of Hulk's parents lived longer?
6000	What is the opposite of the verb "answer"?	Why are flamingos pink? Diet	What does a proper English breakfast consist of? Name 4 things.	What is the name of Gamora's stepfather?
7000	What is the opposite of the word "departure"?	What do snakes use to smell? Tongue	What is the official residence of the British Prime Minister?	How many kids does Odin have?
8000	What is the auxiliary verb for present perfect?	Which mammal is known to have the most powerful bite in the world? Hippo	Which UK city does the Prime Meridian pass through?	How many infinity stones are there?
9000	Every cloud has a silver lining - what does it mean?	Where are a cricket's ears located? Legs	What are the names of Prince Charles' sons?	How did Doctor Strange beat Dormammu?
10000	What does "beat around the bush" mean?	How long have dragonflies been on Earth? 300 million years	What is the national animal of England? Lion	Who played Dr Henry Pym in Ant-Man?

Dotazník (Questionnaire)

What's the weather like?

	Name:	Name:
What do you do when the sun is shining?		
What do you wear?		
What do you do when it's raining?		
What do you wear?		
What do you do when it's snowing?		
What do you wear?		
What do you do when it's windy?		
What do you wear?		